

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. rugsėjo 11 d.*

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas — Direktyva 96/67/EB — 11 straipsnis — Oro transportas — Antžeminės paslaugos — Teikėjų atranka“

Byloje C-277/13

dėl 2013 m. gegužės 21 d. pagal SESV 258 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama P. Guerra e Andrade ir F. W. Bulst,

ieškovė,

prieš

Portugalijos Respubliką, atstovaujamą L. Inez Fernandes, T. Falcão ir V. Moura Ramos,

atsakovę,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano, teisėjai E. Levits, M. Berger, S. Rodin (pranešėjas) ir F. Biltgen,

generalinis advokatas M. Szpunar,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. gegužės 14 d. posėdžiui,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Ieškiniu Europos Komisija prašo Teisingumo Teismo konstatuoti, kad nesiėmusi būtinų priemonių siekiant organizuoti teikėjų, įgaliotų teikti tam tikrų kategorijų – „bagažo tvarkymo“, „orlaivio stovėjimo vietoje teikiamų paslaugų“ ir „krovinių ir pašto tvarkymo“ – antžemines paslaugas Lisabonos, Porto ir Faro oro uostuose, atrankos procedūrą pagal 1996 m. spalio 15 d. Tarybos

* Proceso kalba: portugalų.

direktyvos 96/67/EB dėl patekimo į Bendrijos oro uostuose teikiamų antžeminių paslaugų rinką (OL L 272, p. 36; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 2 t., p. 496) 11 straipsnį, Portugalijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šį 11 straipsnį.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 2 Direktyvos 96/67 5 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„<...> suteikus teisę patekti į oro uostuose teikiamų antžeminių paslaugų rinką, turėtų sumažėti oro transporto bendrovių veiklos sąnaudos ir turėtų pagerėti oro uosto naudotojams teikiamų paslaugų kokybė“.

- 3 Šios direktyvos 16 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„<...> siekiant išlaikyti veiksmingą ir sąžiningą konkurenciją, kai antžeminių paslaugų teikėjų skaičius yra ribotas, pastarieji turi būti pasirinkti taikant aiškią ir nešališką tvarką; <...> pasirenkant antžeminių paslaugų teikėjus, turėtų būti tariamasi su oro uosto naudotojais, nes jiems svarbiausia yra oro uoste teikiamų antžeminių paslaugų, kurių jie pageidauja, kokybė ir kaina“.

- 4 Direktyvos 96/67 2 straipsnio e punkte, kuriame apibrėžiama sąvoka „antžeminės paslaugos“, daroma nuoroda į šios direktyvos priedą dėl paslaugų kategorijų, kurias apima ši sąvoka. Pagal minėtą priedą prie antžeminių paslaugų priskiriamos tokios paslaugos:

„<...>

3. Bagažo paruošimas [tvarkymas] <...>

<...>

4. Krovinių ir pašto tvarkymas <...>

<...>

5. Orlaivio stovėjimo vietoje teikiamos paslaugos <...>

<...>“

- 5 Minėtos direktyvos 6 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės pagal 1 straipsnyje nustatytą tvarką imasi būtinų priemonių, siekdamos antžeminių paslaugų teikėjams užtikrinti laisvą patekimą į antžeminių paslaugų teikimo trečiosioms šalims rinką.

<...>

2. Valstybės narės gali riboti paslaugų teikėjų, kuriems išduotas leidimas teikti šių kategorijų antžemines paslaugas, skaičių:

— bagažo tvarkymas;

— orlaivio stovėjimo vietoje teikiamos paslaugos,

<...>

- atvežamų, išvežamų arba tranzitu perduodamų krovinių ir pašto tvarkymas tarp oro uosto pastato ir orlaivio.

Tačiau valstybės narės kiekvienos kategorijos antžeminių paslaugų teikėjų skaičiaus negali sumažinti daugiau kaip iki dviejų.

3. Be to, nuo 2001 m. sausio 1 d. bent vieno įgaliotojo paslaugų teikėjo tiesiogiai arba netiesiogiai negali kontroliuoti:

- oro uosto valdanti institucija,
- bet kuris oro uosto naudotojas, kuris per ankstesnius metus, kai tie paslaugų teikėjai buvo pasirinkti, vežė daugiau kaip 25 % keleivių arba krovinių, užregistruotų oro uoste,
- institucija, kontroliuojanti tą valdančiąją instituciją arba kitą oro uosto naudotoją, ar kurią tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoja ta valdančioji institucija arba kuris nors oro uosto naudotojas.

Tačiau 2000 m. liepos 1 d. valstybė narė gali reikalauti, kad šioje pastraipoje minėtas įpareigojimas būtų atidėtas iki 2002 m. gruodžio 31 d.

Komisija, kuriai padeda 10 straipsnyje nurodytas komitetas, tą prašymą išnagrinėja ir, atsižvelgdama į sektoriaus plėtrą ir ypač į padėtį oro uostuose, kai lyginama eismo apimtis ir struktūra, gali nuspręsti minėtą reikalavimą patenkinti.

4. Jeigu valstybės narės pagal straipsnio 2 dalį apriboja įgaliotųjų paslaugų teikėjų skaičių, jos oro uosto naudotojui, neatsižvelgiant į tai, kokia oro uosto dalis tam naudotojui yra paskirta, iš antžeminių paslaugų, kurioms taikomas apribojimas, negali uždrausti pagal straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytas sąlygas faktiškai pasirinkti bent iš dviejų antžeminių paslaugų teikėjų.“

6. Tos pačios direktyvos 11 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių, siekiant parengti antžeminių paslaugų įgaliotųjų teikėjų oro uoste parinkimo tvarką, jeigu tų paslaugų teikėjų skaičius 6 straipsnio 2 dalyje arba 9 straipsnyje numatytais atvejais yra ribojamas. Rengiant tą tvarką, turi būti laikomasi šių principų:

- a) tais atvejais, kai valstybės narės prašo parengti standartines sąlygas arba technines specifikacijas, kurių turi laikytis antžeminių paslaugų teikėjai, tos sąlygos arba specifikacijos parengiamos pasitarus su Oro uosto naudotojų komitetu. Standartinėse sąlygose arba techninėse specifikacijose nustatyti pasirinkimo kriterijai turi būti atitinkami, objektyvūs, aiškūs ir nediskriminaciniai.

<...>

- b) *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* turi būti paskelbiama konkurso, kuriame gali dalyvauti bet kuris suinteresuotas antžeminių paslaugų teikėjas, tvarka.

c) Antžeminių paslaugų teikėjai pasirenkami:

- i) oro uosto valdančiajai institucijai pasitarus su Oro uosto naudotojų komitetu, jeigu ta valdančioji institucija:

- neteikia panašių antžeminių paslaugų ir

— tiesiogiai arba netiesiogiai nekontroliuoja jokios pirmiau minėtas paslaugas teikiančios įmonės, ir

— nedalyvauja nei vienos tokios įmonės veikloje;

ii) visais kitais atvejais atranką vykdo valstybės narės kompetentingos institucijos, kurios yra nepriklausomos nuo atitinkamo oro uosto valdančiosios institucijos ir kurios pirmiau pasitaria su Oro uosto naudotojų komitetu ir ta valdančiąja institucija.

d) Antžeminių paslaugų teikėjai pasirenkami ne ilgesniam kaip septynių metų laikotarpiui.

e) Jeigu antžeminių paslaugų teikėjas savo veiklą nutraukia iki to laikotarpio, kuriam jis buvo pasirinktas, pabaigos, tas paslaugų teikėjas pakeičiamas taikant tą pačią tvarką.

2. Jeigu antžeminių paslaugų teikėjų skaičius yra apribotas pagal 6 straipsnio 2 dalį arba 9 straipsnį, oro uosto valdančioji institucija, jai netaikant 1 straipsnio dalyje nustatytos pasirinkimo tvarkos, antžemines paslaugas gali teikti pati. Taip pat oro uosto valdančioji institucija, netaikydama pirmiau minėtos tvarkos, įmonei gali išduoti leidimą antžemines paslaugas teikti atitinkamame oro uoste:

— jeigu oro uosto valdančioji institucija tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoja tą įmonę arba

— jeigu įmonė tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoja tą oro uosto valdančiąją instituciją.

3. Oro uosto valdančioji institucija praneša Oro uosto naudotojų komitetui apie pagal šį straipsnį priimtus sprendimus.“

7 Direktyvos 96/67 18 straipsnyje „Socialinė ir aplinkos apsauga“ numatyta:

„Nepažeisdamos šios direktyvos taikymo ir atsižvelgdamos į kitas Bendrijos teisės aktų nuostatas, valstybės narės gali imtis būtinų priemonių siekiant užtikrinti darbuotojų teisių apsaugą ir aplinkos apsaugą.“

8 Minėtos direktyvos 23 straipsnio „Įgyvendinimas“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję ne vėliau kaip po metų nuo šios direktyvos paskelbimo *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* dienos, įgyvendina šią direktyvą. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

<...>“

9 Atsižvelgiant į tai, ši direktyva, paskelbta 1996 m. spalio 25 d., turėjo būti perkelta ne vėliau kaip iki 1997 m. spalio 25 d.

Portugalijos teisė

10 Portugalijos Respublika Direktyvą 96/67 perkėlė 1999 m. liepos 23 d. Dekretu įstatymu Nr. 275/99. Šio dekreto įstatymo preambulė suformuluota taip:

„Taip pat atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti kiek įmanoma sklandų perėjimą prie naujos tvarkos siekiant išlaikyti paslaugų tęstinumą ir apsaugoti užimtumą ir darbuotojų teises sektoriuje.“

11 Minėto dekreto įstatymo 27 straipsnyje „Teikėjų atranka“ nurodyta:

„1. 22 straipsnio 2 dalyje ir 24 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose numatytais atvejais, kai ribojamas teikėjų skaičius, įgaliotųjų teikėjų atranka vyksta paskelbus *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje* konkursą.

<...>

7. Teikėjai atrenkami ne trumpesniam kaip ketverių ir ne ilgesniam kaip septynerių metų laikotarpiui.“

12 To paties dekreto įstatymo 39 straipsnyje „Pereinamojo laikotarpio tvarka“ numatyta:

„1. Nepažeidžiant 2 dalies, subjektams, kuriems šio įstatymo įsigaliojimo dieną pagal įstatymą arba valdymo subjekto suteiktą leidimą leidžiama vykdyti saviteiką arba teikti antžemines paslaugas oro uoste, automatiškai suteikiamas leidimas naudoti viešąją oro uosto nuosavybę atitinkamame oro uoste, kad jie galėtų vykdyti savo funkcijas, iki teisės aktuose nustatyto esamo leidimo termino pabaigos arba ketverių metų laikotarpio, jeigu nebuvo nustatyta esamo leidimo galiojimo pabaiga arba jo terminas buvo ilgesnis negu ketveri metai.

<...>

2. Per vienus metus nuo šio įstatymo paskelbimo dienos 1 dalyje nurodyti subjektai privalo gauti licenciją vykdyti veiklą pagal II skyrių (vėliau netenkama atitinkamų leidimų) arba gauti nuo tos dienos galiojančius konkrečius leidimus.“

Ikiteisminė procedūra

13 Pagal Komisijos surinktą informaciją „bagažo tvarkymo“, „krovinių ir pašto tvarkymo“ ir „orlaivio stovėjimo vietoje teikiamų“ paslaugų teikėjai Portugalijoje yra *Portway – Handling de Portugal SA* (toliau – *Portway*) ir *Serviços Portugueses de Handling SA*, kuris nuo 2005 m. veikia naudodamas prekių ženklą *Groundforce Portugal* (toliau – *Groundforce*).

14 *Portway* yra bendrovė, 100 % priklausanti ANA SA, kurios veiklos tikslas yra oro uostų infrastruktūros valdymas, oro uostų paslaugų teikimas Lisabonos, Porto ir Faro oro uostuose pagal administracinę koncesijos sutartį.

15 *Groundforce* yra bendrovė, kurios 50,1 % priklauso *Urbanos* grupei. Prieš pastarajai pradėdant dalyvauti valdant bendrovės *Groundforce* kapitalą, ši bendrovė priklausė kompanijai *Transportes Aéreos Portugueses* (toliau – TAP). 2003 m. Portugalijos teisės aktais leista TAP perleisti didžiąją *Groundforce* kapitalo dalį per tarptautinį atvirą konkursą, skirtą specifikacijose nustatytas sąlygas atitinkantiems investuotojams. *Globalia, Corporación Empresarial SA* (toliau – *Globalia*), atrinkta kaip pateikusi geriausią pasiūlymą, 2004 m. įsigijo daugumą *Groundforce* akcijų. Keliais sandoriais *Urbanos* įsigijo minėtą akcijų daugumą ir dabar jas turi.

16 2010 m. lapkričio 25 d. Komisija išsiuntė Portugalijos Respublikai oficialų pranešimą ir jame apkaltino šią valstybę narę neįvykdžius išipareigojimų pagal Direktyvą 96/67, nes ji neorganizavo antžeminių paslaugų teikėjų atrankos procedūros pagal šios direktyvos 11 straipsnį.

17 Portugalijos Respublika atsakė 2011 m. sausio 31 d. raštu užginčydama nurodytą išipareigojimų neįvykdymą.

- 18 2011 m. gegužės 20 d. Komisija išsiuntė Portugalijos Respublikai pagrįstą nuomonę ir joje patvirtino savo kaltinimus. Visų pirma laikotarpiu nuo 1999 m. iki 2003 m. minėta valstybė nustatė pereinamąją automatinio leidimo tvarką, pagal kurią oro uosto valdytojai *Portway*, kontroliuojamai ANA SA, ir tuo pat metu *Groundforce*, kontroliuojamai TAP, pagrindinei Portugalijos vežėjai, leista toliau teikti aptariamas paslaugas. 2004 m. po tarptautinio atviro konkurso *Groundforce* perėjo *Globalia* grupei ir išlaikė leidimą teikti antžemines paslaugas.
- 19 Portugalijos Respublika atsakė 2011 m. liepos 27 d. raštu ir informavo Komisiją, kad pradėti du konkursai: vienas dėl Faro oro uosto, o kitas dėl Lisabonos ir Porto oro uostų. Ji manė, kad šie du konkursai tęsis atitinkamai iki 2011 m. spalio ir lapkričio mėnesių pabaigos. Kalbant apie atitinkamus naudotojų komitetus, šie buvo informuoti apie konkursų procedūras, bet Faro oro uosto naudotojų komitetui išsiųstas elektroninis laiškas buvo gražintas.
- 20 2012 m. birželio 22 d. Komisija išsiuntė Portugalijos Respublikai papildomą pagrįstą nuomonę ir joje pažymėjo, kad ši valstybė narė neatrinko naujų teikėjų, bet 2012 m. sausio 27 d. Dekretu įstatymu Nr. 19/2012 atgaline data nuo 2011 m. gruodžio 31 d. taikė išimtinę tvarką siekdama pratęsti *Groundforce* patekimo leidimą iki naujų leidimų išdavimo. Be to, Komisija pažymėjo, kad, nors buvo nurodytos vokų su antžeminių paslaugų teikėjų pasiūlymais ir pasiūlymų nagrinėjimo datos, Portugalijos Respublika pranešė, kad neįmanoma nustatyti tikslios konkursų pabaigos datos. Dėl naudotojų komitetų ji nurodė, kad konsultacijos dėl teikėjų pasirinkimo nevyko.
- 21 2012 m. spalio 3 d. Portugalijos Respublika atsakė, kad ji laikė pereinamojo laikotarpio tvarką būtina paslaugų tęstinumui išlaikyti, taip pat užimtumui ir darbuotojų teisėms šioje rinkoje apsaugoti. Šios valstybės narės teigimu, automatinio leidimu buvo siekiama apsaugoti subjektų, kurie jau vykdė antžeminių paslaugų veiklą atitinkamuose oro uostuose, teisėtus teisinius lūkesčius.
- 22 Dėl tebevykstančių konkursų Portugalijos Respublika pažymėjo, kad 2012 m. spalio mėn. atrankos komisija nagrinėjo pasiūlymus, nors šių pasiūlymų nagrinėjimo procesas buvo ypač sudėtingas. Šios valstybės narės teigimu, nebuvo įmanoma atrankos komisijai užbaigti preliminarios pasiūlymų nagrinėjimo ataskaitos. Tačiau ji pareiškė savo ketinimą rengti konsultacijas su naudotojų komitetais prieš atrenkant antžeminių paslaugų teikėjus.
- 23 Kadangi Portugalijos Respublikos pateikti atsakymai Komisijos netenkino, ji pareiškė šį ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Dėl ieškinio

Šalių argumentai

- 24 Reikia pažymėti, kad Portugalijos Respublika pateikė (pirmą kartą per teismo posėdį) ieškinio nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą, kuriuo tvirtino, kad Komisija jai nepateikė tikslių nurodymų, leidžiančių teisingai perkelti Direktyvą 96/67.
- 25 Dėl esmės Komisija tvirtina, kad Portugalijos Respublika, suteikusi galimybę teikti tam tikrų kategorijų antžemines paslaugas tik dviem teikėjams – iš kurių vienai, *Portway*, atrankos tvarka netaikyta dėl to, kad ją 100 % kontroliavo Lisabonos, Porto ir Faro oro uostų valdytoja – nesiėmė būtinų priemonių organizuoti antro antžeminių paslaugų teikėjo minėtiems oro uostams atrankos procedūrą pagal Direktyvos 96/67 11 straipsnio 1 dalį.

- 26 Komisija pažymi, kad pagal pereinamojo laikotarpio tvarką, Portugalijos Respublikos nustatytą Dekreto įstatymo Nr. 275/99 39 straipsniu, buvo automatiškai paliktas *Groundforce* išduotas leidimas teikti antžemines paslaugas. Šiuo laikotarpiu ši valstybė narė neorganizavo kitų teikėjų atrankos procedūros. Atlikus reorganizavimą ir 2004 m. TAP perleidus *Groundforce* akcijas *Globalia*, *Groundforce* išsaugojo šį leidimą.
- 27 Dėl susijusio su minėtu perleidimu tarptautinio atviro konkurso Komisija pažymi, kad antžeminių paslaugų teikėjai negalėjo gauti leidimo neįsigydamis *Groundforce* akcijų. Šios institucijos teigimu, darytina išvada, kad šis konkursas buvo ne teikėjų, bet investuotojų atrankos procedūra. Bet kuriuo atveju ši procedūra neatitiko Direktyvos 96/67 11 straipsnyje nustatytų principų. Visų pirma išduoti leidimai nebuvo apriboti maksimaliu septynerių metų laikotarpiu. Be to, nebuvo konsultuotasi su atitinkamais oro uostų naudotojų komitetais.
- 28 Pripažindama, kad 2011 m. Portugalijos Respublika, siekdama atrinkti antrą antžeminių paslaugų teikėją, organizavo tris naujas procedūras, Komisija pažymi, kad šios procedūros niekada nebuvo užbaigtos. Be to, Portugalijos administracija 2012 m. nustatė atgaline data galiojančią išimtinę tvarką, įvestą Dekretu įstatymu Nr. 19/2012, siekdama pratęsti *Groundforce* išduoto leidimo galiojimą.
- 29 Portugalijos Respublika teigia: kadangi Direktyvoje 96/67 nieko nenumatyta dėl galimybės nustatyti pereinamojo laikotarpio tvarką, šios tvarkos nustatymas neprieštaravo šios direktyvos nuostatoms. Ši tvarka įvesta siekiant apsaugoti subjektų, kuriems Dekreto įstatymo Nr. 275/99 įsigaliojimo dieną buvo leista teikti antžemines tam tikrų kategorijų paslaugas, teises. Be to, minėta tvarka užtikrinamas paslaugų teikimo tęstinumas, apsaugomos darbo vietos ir darbuotojų teisės, kaip numatyta 1995 m. vasario 14 d. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl Europos civilinės aviacijos, kurioje Parlamentas pažymėjo būtinybę atsižvelgti į patekimo į antžeminių paslaugų rinką įtaką užimtumui ir saugumui Europos Sąjungos oro uostuose.
- 30 Ši valstybė narė priduria, kad nagrinėjami leidimai buvo automatiškai atnaujinami iki teisės aktuose nustatyto esamų leidimų termino pabaigos arba ketverių metų laikotarpiui, jeigu nebuvo nustatyta esamo leidimo galiojimo pabaiga arba jo terminas buvo ilgesnis negu ketveri metai.
- 31 Portugalijos Respublika teigia, kad perleidžiant *Groundforce* akcijas buvo siekiama atrinkti antžeminių paslaugų teikėją atsižvelgiant į reikalavimus, išdėstytus specifikacijose ir reikalaujamus pagal nacionalinę ir Sąjungos teisę. Procedūra buvo organizuota remiantis Direktyvos 96/67 11 straipsnyje numatytais tinkamais, objektyviais, skaidriais ir nediskriminuojančiais atrankos kriterijais.
- 32 Portugalijos Respublikos teigimu, perleidus akcijas buvo sudarytos sąlygos išvengti įprasto antžeminių paslaugų teikimo veiklos sutrikimo, kiek tai susiję ne tik su galimybe gauti paslaugą ir jos kokybe, bet ir su šios veiklos kaina. Jeigu *Groundforce* suteiktas leidimas nebūtų buvęs atnaujinamas, antrasis teikėjas *Portway* būtų turėjęs antžeminių paslaugų rinkos monopolį iki kitų teikėjų atrankos procedūros pabaigos.
- 33 Kalbant apie 2011 m. pradėtus konkursus dėl atitinkamų oro uostų, Portugalijos Respublika tvirtina, kad šie atitinka Direktyvos 96/67 11 straipsnyje numatytas sąlygas. Buvo nustatytas ne ilgesnis kaip septynerių metų leidimų suteikimo laikotarpis ir prieš pradedant konkursus buvo konsultuotasi su naudotojų komitetais. Ji priduria, kad su šiais komitetais taip pat bus konsultuojamasi renkantis kitą teikėją.
- 34 Atrankos procedūra yra sudėtinga dėl nacionalinės teisės aktų žmogiškųjų išteklių srityje pakeitimų, susijusių su įdarbinimu ir darbo užmokesčiu, atliktų dėl biudžeto apribojimų, dėl kurių 2011 m. gegužės 17 d. pasirašytas Portugalijos Respublikos, Komisijos, Europos Centrinio Banko (ECB) ir Tarptautinio valiutos fondo (TVF) susitarimo memorandumas. Atrankos komisijos, turinčios teisę išnagrinėti atitinkamus pasiūlymus, veikla sutrikdyta atsistatydinus keliems jos nariams po to, kai jiems

iš esmės buvo sumažintas atlyginimas, o tai turėjo lemiamą įtaką visam atrankos komisijos atliekamo pasiūlymų nagrinėjimo procesui. Ši valstybė narė pažymi, kad kompetentinga valdžios institucija dėjo visas galimas pastangas, kad atrankos komisija galėtų užbaigti minėtų pasiūlymų nagrinėjimą.

- 35 Portugalijos Respublika priduria: kadangi Sąjungos teisės aktai dėl antžeminių paslaugų rinkos netrukus turi būti pakeisti, nauji pakeitimai (jeigu jie būtų priimti) turėtų įtakos Lisabonos oro uostui ir galimai kitiems susijusiems oro uostams. Ši valstybė narė mano, kad dėl šio pakeitimo, jeigu jis būtų atliktas, neišvengiamai taptų neįmanoma sudaryti sutartis, dėl kurių yra pradėtos viešųjų pirkimų procedūros.
- 36 Dublike Komisija tvirtina, kad Direktyvoje 96/67 nėra praleista jokios nuostatos ir nėra jokios spragos, leidžiančios Portugalijos Respublikai nustatyti pereinamojo laikotarpio tvarką. Ji teigia, kad ši valstybė narė teisingai neperkėlė Direktyvos 96/67 per keturiolika metų nuo jos įsigaliojimo. Ji priduria, kad pereinamojo laikotarpio tvarkos tikslas buvo apsaugoti nacionalinių teikėjų, jau veikiančių atitinkamoje rinkoje, poziciją. Jos teigimu, jeigu *Groundforce* būtų netekusi savo paslaugų teikėjos statuso, negalima atmesti galimybės, kad jos darbuotojai būtų ieškoję darbo kitose įmonėse, įskaitant įmonę, laimėjusią konkursą dėl antžeminių paslaugų teikimo.
- 37 Dėl naujų teikėjų atrankos procedūrų, Komisijos teigimu, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad valstybė narė negali remtis situacijomis, kylančiomis iš jos vidaus teisės sistemos, kad pateisintų Sąjungos teisėje nustatytų pareigų neįvykdymą. Taigi pakeitimais, susijusiais su darbuotojų organizavimu ir žmogiškųjų išteklių trūkumu, negali būti pateisinamas Sąjungos teisės nesilaikymas. Komisija priduria, kad galimas Sąjungos teisės aktų pakeitimas neturi jokios įtakos dabartiniam valstybių narių įsipareigojimui.
- 38 Galiausiai, Komisijos teigimu, Direktyvos 96/67 11 straipsnyje numatytas teikėjų, įgaliotų teikti antžemines paslaugas, atrankos procedūros organizavimas yra įpareigojimas pasiekti rezultatą. Todėl jeigu valstybė narė organizavo atrankos procedūrą, kuria nebuvo pasiektas rezultatas, reikia manyti, kad ši valstybė narė nesilaikė šios direktyvos. Jeigu valstybė narė būtų įpareigota tik suorganizuoti tokią atrankos procedūrą ir jai nebūtų taikomas įpareigojimas pasiekti rezultatą, minėta direktyva taptų visiškai neveiksminga.
- 39 Triplike Portugalijos Respublika priduria: kadangi *Globalia*, kuri įsigijo *Groundforce* akcijas, yra antžeminių paslaugų teikėja, šių akcijų perleidimą reikia vertinti kaip kito teikėjo atrankos procedūrą.
- 40 Dėl naujų antžeminių paslaugų teikėjų atrankos procedūrų Portugalijos Respublika teigia, kad Komisija negali nepaisyti finansinės paramos Portugalijai procedūros ir to, kad viena iš sąlygų pagal Portugalijos Respublikos, Komisijos, ECB ir TVF sudarytą susitarimo memorandumą yra skirta būtent *Aeroportos de Portugal SA*, atitinkamų oro uostų valdytojos, privatizavimui. Portugalijos Respublikos finansinės problemos nėra paprastos administracinės ar biurokratinės problemos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl priimtinumų

- 41 Dėl nepriimtumu grindžiamo prieštaravimo, Portugalijos Respublikos pirmą kartą pateikto per teismo posėdį, kuriuo ši valstybė narė priekaištauja Komisijai dėl to, kad ši vykstant ikiteisminei procedūrai jai nedavė tikslų nurodymų, kaip teisingai perkelti Direktyvą 96/67, pakanka priminti, kad, remiantis Teisingumo Teismo procedūros reglamento 127 straipsnio 1 dalimi, vykstant procesui negalima remtis naujais pagrindais, nebent jie pagrindžiami teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui.

42 Šioje byloje Komisija turėjo galimybę pateikti kaltinimus Portugalijos Respublikai, o pastaroji turėjo galimybę pateikti, jos nuomone, reikšmingas pastabas. Kadangi vykstant ikiteisminei procedūrai ši valstybė žinojo apie Komisijos tariamai nesuteiktas instrukcijas ir kadangi jos prieštaravimai grindžiami ne teisinėmis ir faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui, šis nepriimtiniu grindžiamas prieštaravimas yra nepriimtinas.

Dėl esmės

43 Siekiant priimti sprendimą dėl šio ieškinio, reikia priminti, kad direktyvos nuostatos turi būti įgyvendintos neginčijamai privalomą galią turinčiais aktais, konkrečiai, tiksliai ir aiškiai, kad būtų tenkinamas teisinio saugumo reikalavimas (Sprendimo *Dillenkofer ir kt.*, C-178/94, C-179/94 ir C-188/94–C-190/94, EU:C:1996:375, 48 punktas ir nurodyta teismo praktika).

44 Be to, iš esmės numačius, kad valstybės narės turėjo ne vėliau kaip 1997 m. spalio 25 d. imtis priemonių, būtinų direktyvai įgyvendinti, minėtos direktyvos 23 straipsnyje šios valstybės įpareigos imtis visų priemonių, būtinų visiškai Direktyvos 96/67 nuostatų veiksmingumui užtikrinti, taigi ir joje nurodyto rezultato pasiekimui garantuoti (pagal analogiją žr. Sprendimo *Dillenkofer ir kt.*, EU:C:1996:375, 49 punktą).

45 Iš to matyti, jog dėl aplinkybės, kad Direktyvoje 96/67 neminima galimybė valstybėms narėms nustatyti pereinamojo laikotarpio tvarką, negalima daryti išvados, kaip teigia Portugalijos Respublika, kad šioje direktyvoje yra spraga ir šios valstybės gali laisvai nustatyti tokią pereinamojo laikotarpio tvarką ir, be to, padaryti tai pasibaigus perkėlimo terminui, kaip šiuo atveju. Iš tiesų tai leistų valstybei narei sau suteikti naują perkėlimo terminą.

46 Kalbant apie Portugalijos Respublikos teiginį, kad bendrovės akcijų perleidimo procedūra gali būti laikoma lygiaverte kitų antžeminių paslaugų teikėjų atrankos procedūrai, jeigu ši procedūra atitinka Direktyvos 96/67 11 straipsnyje numatytas sąlygas, nes tokia procedūra leidžia pasiekti teisėtą darbuotojų teisių apsaugos, subjektų, jau vykdančių veiklą, teisėtų teisinių lūkesčių apsaugos tikslą ir užtikrinti paslaugų tęstinumą ir kokybę minėtuose oro uostuose, reikia konstatuoti, kad tokiam minėto 11 straipsnio aiškinimui negalima pritarti.

47 Direktyvos 96/67 11 straipsnio 1 dalies b punkte reikalaujama, kad atrankos procedūra būtų prieinama bet kuriam suinteresuotam teikėjui.

48 Iš akcijų perleidimo procedūros pašalinami visi teikėjai, kurie tuo pat metu nėra investuotojai, suinteresuoti įsigyti egzistuojančios bendrovės akcijų. Kaip Portugalijos Respublika pripažino per teismo posėdį, *Groundforce*, ją nupirkus *Globalia*, išsaugojo jai išduotą leidimą teikti antžemines paslaugas, todėl nebuvo įmanoma antžeminių paslaugų teikėjui gauti leidimo tuo pat metu nenuperkant *Groundforce* akcijų.

49 Iš to matyti, kad *Groundforce* akcijų perleidimo procedūra nebuvo prieinama kiekvienam suinteresuotam teikėjui ir šia procedūra buvo pažeistas Direktyva 96/67 siekiamas tikslas atverti antžeminių paslaugų rinką konkurencijai, minėtas šios direktyvos 5 konstatuojamojoje dalyje.

50 Vien šios aplinkybės pakanka, kad būtų galima padaryti išvadą, jog tokia procedūra negali būti laikoma antžeminių paslaugų teikėjų atrankos procedūra, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 96/67 11 straipsnį. Todėl nėra būtina nagrinėti, ar buvo įvykdytos kitos šiame straipsnyje nustatytos sąlygos.

51 Be to, šia išvada neleidžia suabejoti Portugalijos Respublikos pateiktas argumentas, kad šiai procedūrai taikomas Direktyvos 96/67 18 straipsnis, pagal kurį valstybėms narėms leidžiama imtis priemonių, būtinų darbo vietoms ir darbuotojų teisėms apsaugoti.

- 52 Iš tiesų šiuo klausimu reikia priminti, jog Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad, nors valstybės narės išlaiko įgaliojimus užtikrinti deramą antžemines paslaugas teikiančių įmonių darbuotojų socialinės apsaugos lygį, taip pat tiesa, kad šie įgaliojimai nesuteikia neribotos kompetencijos reglamentavimo srityje ir turi būti įgyvendinami nepažeidžiant minėtos direktyvos veiksmingumo ir ja siekiamų tikslų (žr. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-386/03, EU:C:2005:461, 28 punktą ir nurodytą teismo praktiką).
- 53 Reikia pasakyti, jog atsakydama į pateiktą per teismo posėdį klausimą Portugalijos Respublika tvirtino, kad palikus *Groundforce* licenciją tuo metu, kai šios kontrolė buvo perleista *Globalia*, buvo sudarytos sąlygos išsaugoti visas *Groundforce* esančias darbo vietas. Ji pridūrė, kad pareiga apsaugoti darbuotojus ir darbo vietas buvo nustatyta viena iš viešojo pirkimo sąlygų, tačiau nepatiksino jos pobūdžio.
- 54 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, pirma, jeigu įmonė gavo antžeminių paslaugų teikėjos licenciją įsigydama nupirkto bendrovės kapitalą, negalima daryti išvados, kad tokios įmonės elgesys ateityje liks nepakitęs gavus licenciją ir, be kita ko, kad ši išsaugos visas nupirktoje bendrovėje esančias darbo vietas.
- 55 Antra, neginčytina, kad dėl įmonėms nustatytos pareigos perimti ankstesnio paslaugų teikėjo darbuotojus sudaromos nepalankios sąlygos naujiems potencialiems konkurentams, palyginti su jau įsteigtomis įmonėmis, ir trukdoma atverti antžeminių paslaugų rinkas, o tai kenkia Direktyvos 96/67 veiksmingumui (žr., be kita ko, Sprendimo *Komisija / Italija*, C-460/02, EU:C:2004:780, 34 punktą).
- 56 Dėl kitų Portugalijos Respublikos pateiktų argumentų, kad tvarka buvo nustatyta siekiant apsaugoti subjektų, jau vykdžiusių veiklą, teisėtus teisinius lūkesčius ir užtikrinti paslaugų tęstinumą ir kokybę minėtuose oro uostuose, reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką teisę remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu turi kiekvienas asmuo, kuriam Sąjungos institucija suteikė pagrįstą vilčių, ir niekas negali remtis šio principo pažeidimu, jeigu administracija nesuteikė jam konkrečių garantijų (žr. Sprendimo *Belgija ir Forum 187 / Komisija*, C-182/03 ir C-217/03, EU:C:2006:416, 147 punktą ir nurodytą teismo praktiką).
- 57 Kadangi SESV 288 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad direktyvos yra privalomos valstybėms narėms, kurioms jos skirtos, rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, o Direktyvos 96/67 perkėlimo terminas baigėsi 1997 m. spalio 25 d. ir nebuvo jokio Komisijos ar kitos Sąjungos institucijos nurodymo, kad Portugalijos Respublika neprivalo per nustatytus terminus į savo nacionalinės teisės sistemą perkelti minėtos direktyvos arba kad ši direktyva netaikytina šiai valstybei narei, nei pastaroji, nei jokia joje antžemines paslaugas teikianti įmonė negali remtis teisėtu lūkesčiu, kad išliks šioje valstybėje narėje nustatyta sistema.
- 58 Dėl oro uostuose teikiamų paslaugų tęstinumo ir kokybės apsaugos pakanka pažymėti, kad Portugalijos Respublika nepateikė Teisingumo Teismui jokių įrodymų, galinčių pagrįsti argumentus, kad Direktyvos 96/67 perkėlimu, jeigu jis būtų buvęs atliktas per nustatytus terminus, būtų buvę galima pakenkti aptariamų paslaugų tęstinumui ar kokybei.
- 59 Dėl Portugalijos Respublikos pateiktų pateisinimų dėl aplinkybės, kad 2011 m. organizuotos antžeminių paslaugų teikėjų atrankos procedūros nebuvo užbaigtos, pakanka priminti, jog iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad valstybė narė negali remtis nuostatomis, praktika ar vidaus situacijomis, kad pateisintų Sąjungos teisėje nustatytų pareigų ir terminų nesilaikymą (žr. Sprendimo *Komisija / Portugalija*, C-150/97, EU:C:1999:15, 21 punktą; Sprendimo *Komisija / Liuksemburgas*, C-69/05, EU:C:2006:32, 10 punktą ir Sprendimo *Komisija / Italija*, C-161/05, EU:C:2006:762, 12 punktą).
- 60 Dėl Portugalijos Respublikos argumento, kad dėl galimų nagrinėjamų teisės aktų pakeitimų antro teikėjo atrankos procedūra galėjo tapti nereikalinga, reikia priminti, jog Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktus, galiojusių termino, kurį Komisija nustatė atitinkamai valstybei narei, jog ši imtųsi priemonių, kad būtų atsižvelgta į jos pagrįstą nuomonę, pabaigoje (žr., be kita ko, Sprendimo *Komisija / Belgija*,

C-377/03, EU:C:2006:638, 33 punktą ir nurodytą teismo praktiką ir Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-170/09, EU:C:2010:97, 6 punktą ir nurodytą teismo praktiką). Todėl dėl galimo teisės aktų pakeitimo valstybė narė nėra atleidžiama nuo pareigos į savo teisės sistemą perkelti galiojančią direktyvą per tokiam perkėlimui nustatytus terminus.

- 61 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad nesiėmusi būtinų priemonių siekiant organizuoti teikėjų, įgaliotų teikti tam tikrų kategorijų – „bagažo tvarkymo“, „orlaivio stovėjimo vietoje teikiamų paslaugų“ ir „krovinių ir pašto tvarkymo“ – antžemines paslaugas Lisabonos, Porto ir Faro oro uostuose, atrankos procedūrą pagal Direktyvos 96/67/EB 11 straipsnį, Portugalijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šį straipsnį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 62 Pagal Procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas ir Portugalijos Respublika pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. Nesiėmusi būtinų priemonių siekiant organizuoti teikėjų, įgaliotų teikti tam tikrų kategorijų – „bagažo tvarkymo“, „orlaivio stovėjimo vietoje teikiamų paslaugų“ ir „krovinių ir pašto tvarkymo“ – antžemines paslaugas Lisabonos, Porto ir Faro oro uostuose, atrankos procedūrą pagal 1996 m. spalio 15 d. Tarybos direktyvos 96/67/EB dėl patekimo į Bendrijos oro uostuose teikiamų antžeminių paslaugų rinką 11 straipsnį, Portugalijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šį straipsnį.**
- 2. Priteisti iš Portugalijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.